

XOM IPAK ISHLAB CHIQRISHDA XALQARO STANDART TALABLARGA MOS ISHLAB CHIQRISH MUAMMOLARI TAHLILI VA YECHIMI

Ibroximova Odinaxon Dilshod qizi

Andijon mashinasozlik instituti

MSMSM yo'nalishi 4-bosqich 72-21 guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Sulaymanov Sharif Abdumanabovich

Annotatsiya. Ushbu maqolada xom ipak ishlab chiqarishning xalqaro standartlar talablariga mos ravishda tashkil etilishidagi asosiy muammolar va ularni hal qilish yo'llari tahlil qilinadi. Muallif ipak ishlab chiqarishdagi texnologik rivojlanish, malakali kadrlar yetishtirish va ekologik talablarni bajarishdagi muammolarni yoritadi. Shuningdek, xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish uchun ishlab chiqarish jarayonlarida avtomatlashtirilgan uskunalari, sifat menejmenti tizimlarini joriy etish zarurligi ko'rsatib o'tiladi. Ekologik xavfsizlik va mehnat sharoitlariga oid xalqaro talablarga e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: xom ipak, xalqaro standartlar, texnologik rivojlanish, ekologik xavfsizlik, sifat menejmenti, malakali kadrlar.

Xom ipak ishlab chiqarish - O'zbekiston iqtisodiyoti uchun muhim va tarixiy ahamiyatga ega bo'lgan yo'nalishlardan biridir. Bugungi kunda, ipakka bo'lgan talab, global va mahalliy bozorlar orasidagi raqobat oshishi bilan, sifat nazorati va xalqaro standartlarga muvofiqlik muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro bozor talablari va ekologik standartlarga javob beruvchi ipak mahsulotlarini ishlab chiqarish zamonaviy texnologiyalarni joriy etishni, malakali ishchi kuchi va resurslardan samarali foydalanishni talab qiladi. Ushbu maqolada xalqaro standartlarga mos ipak ishlab chiqarishning dolzarb muammolari tahlil qilinib, ularga yechimlar taklif etiladi.

Asosiy qism. Xalqaro standartlar ishlab chiqarish jarayonida belgilangan talablarga javob berish, mahsulot sifatini va raqobatbardoshligini oshiradi. Xalqaro standartlarga rioya qilish quyidagi afzalliklarga ega:

- **Sifatni ta'minlash:** Xalqaro standartlar mahsulotlar sifatini oshirish va ularning xavfsizligi va samaradorligini ta'minlashga yordam beradi.
- **Bozorga kirish:** Xalqaro standartlarga muvofiq mahsulotlar ishlab chiqarish eksport imkoniyatlarini kengaytiradi va xalqaro bozorga kirishni osonlashtiradi.

- Mijozlar ishonchini oshirish: Standartlarga muvofiq ishlab chiqarilgan mahsulotlar mijozlar tomonidan yuqori baholanadi va ishonch bilan qabul qilinadi.

- Sifat boshqaruvini optimallashtirish: Xalqaro standartlar hisobga olgan holda sifatni boshqarish tizimini mustahkamlash imkonini beradi.

Xalqaro ipak ishlab chiqarish bozorida ekologik tozalik, sifat va mehnat sharoitlariga oid bir qancha standartlar mavjud. ISO 9001 sifat menejmenti tizimi, ISO 14001 ekologik boshqaruv tizimi kabi xalqaro sertifikatlar ipak ishlab chiqaruvchilari uchun majburiy talablarga aylangan. Ushbu standartlar ipak ishlab chiqarishda mahsulot sifatini oshirish bilan birga, ekologik xavfsizlikka ham katta e'tibor beradi.

Xalqaro standartlarga mos ishlab chiqarishda duch kelinadigan asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

- Texnologik joriy etishning murakkabligi: O'zbekistondagi ba'zi ipak fabrikalari eskirgan uskunalar va texnologiyalardan foydalanadi, bu esa xalqaro talablar darajasida mahsulot ishlab chiqarishni cheklaydi.

- Malakali kadrlar yetishmasligi: Xalqaro me'yor va qoidalarni tushunadigan, zamonaviy texnologiyalarda ishlashga qodir kadrlarning yetishmasligi ishlab chiqarish jarayonlarini kechiktiradi.

- Ekologik me'yorlarga rioya qilishdagi qiyinchiliklar: O'zbek ipak sanoatida ekologik xavfsizlik talablariga rioya qilishda muayyan qiyinchiliklar mavjud, bu esa xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini cheklaydi.

Texnologik rivojlanish ipak ishlab chiqarishdagi asosiy talablarni qondirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy ipak to'qimachilik fabrikalariga avtomatlashtirilgan uskunalar o'rnatilishi, mahsulot sifatini real vaqt rejimida nazorat qilish imkonini beradi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalar orqali resurslarni tejash va chiqindilarni qayta ishlash imkoniyatlari ortmoqda.

Malakali kadrlar xalqaro talablar asosida ishlab chiqarishni tashkil etishdagi asosiy bo'g'inlardan biri hisoblanadi. Xalqaro sifat menejmenti standartlari bo'yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish, amaliyotlarni ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish orqali kadrlar malakasini oshirish mumkin. Bu esa sifatli ipak ishlab chiqarishni ta'minlaydi va xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ipak ishlab chiqarishning ekologik ta'sirini kamaytirish bugungi kunda xalqaro standartlarning ajralmas qismi hisoblanadi. Ishlab chiqarish jarayonida chiqindilarni minimallashtirish, suv va elektr energiyasidan tejamkor foydalanish, zararli moddalarni kamaytirish kabi tadbirlar ipak sanoatida ekologik muvozanatni saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Xom ipak ishlab chiqarishda muammolar tahlili

Xalqaro standart talablariga mos ishlab chiqarishda xom ipak sohasida bir qator muammolar mavjud. Ular quyidagilardan iborat:

1. Sifat nazorati tayyorgarlik muammolari:

- Xom ipak ishlab chiqarishda sifat nazoratining yetarli darajada bo'lmasligi, shuningdek, sifatni ta'minlovchi tizimlar uchun zarur tayyorgarlik yetarli emas.
- Sinov laboratoriyalarining akkreditatsiya darajasi pastligi, bu esa xom ipak mahsulotlarining sifatini baholashda muammolarni tug'dirishi mumkin.

2. Muvofiqlik va standartlar:

- O'zbekiston xom ipak ishlab chiqaruvchilari ko'pincha xalqaro standartlarga rioya qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Mahalliy standartlar xalqaro talablar bilan bir-biriga mos kelmasligi mumkin.
- Mahsulotlar uchun sifat sertifikatlarini olish jarayoni murakkab bo'lishi mumkin, bu esa ishlab chiqaruvchilarni xalqaro bozorga chiqarishni sekinlashtiradi.

3. Raqobat va bozor sharoitlari:

- Xalqaro bozor raqobati kuchli, va ishlab chiqaruvchilar o'z mahsulotlarini raqobatbardosh narxlarda taqdim etish zarurati bilan yuzlashadilar.
- Innovatsion yondashuvlar va texnologiyalarning yetarli darajada tatbiq etilmasligi raqobatsiz qoldirishi mumkin.

4. O'quv va malaka oshirish:

- Ishlab chiqarish jarayonida ishchilar va mutaxassislar uchun yetarli malaka oshirish ta'minlanmasligi natijasida xalqaro standartlarga muvofiq mahsulotlar ishlab chiqarish qiyinlashadi.
- Xom ipak ishlab chiqarish sohasida malakali mutaxassislar yetishmasligi.

Muammolarni yechimi

Xom ipak ishlab chiqarishda xalqaro standartlarga mos ishlab chiqarish uchun bir qator yechimlar taklif etiladi:

1. Sifat nazorati va tayyorgarlikni oshirish:

- Sinov laboratoriyalarini akkreditatsiyaga tayyorlash va ularning faoliyatini kuchaytirish zarur. Bu laboratoriyalar mahsulot sifatini baholash va o'lchov natijalarini taqdim etishda ishonchli bo'lishi kerak.
- Sifat nazoratini amalga oshirish uchun zamonaviy texnologiyalar va standartlarga asoslanib hujjatlashtirilgan tizimlarni joriy etish zarur.

2. Muvofiqlik va standartlarni rivojlantirish:

- Mahalliy standartlarni xalqaro talablar bilan muvofiqlashtirish uchun ilg'or tajribalarni o'rganish va tatbiq etish zarur.

- Mahsulotlar uchun sifat sertifikatlarini olish jarayonini soddalashtirish va tashkil qilishda yordam beradigan xususiy tashkilotlar bilan hamkorlik qilish muhimdir.

3. Raqobatbardoshlikni oshirish:

- Innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish va ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish orqali raqobatbardosh narxlarda mahsulotlar taklif etish imkonini berish uchun tadbirkorlikni rivojlantirish.

- Mahsulotlar sifatini oshirish va raqobatni kuchaytirish uchun tadqiqot va yangiliklarni qo'llab-quvvatlash.

Xulosa

Xalqaro standartlarga mos ipak ishlab chiqarish O'zbek ipak sanoatining kelajagi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada tahlil qilingan muammolar texnologik rivojlanish, malakali kadrlar yetishtirish va ekologik talablarni bajarish orqali hal etilishi mumkin. Shu yo'l bilan xalqaro bozorlarga chiqish va raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun zarur sharoitlar yaratish mumkin.

Xom ipak ishlab chiqarish sohasida xalqaro standartlarga mos ishlab chiqarish muammolari ko'p, lekin ularni yechish uchun qator takliflar mavjud. Mahsulotlar sifatini oshirish, muvofiqlik va xalqaro standartlarni tatbiq etish, raqobatbardoshlikni kuchaytirish va malaka oshirish ishlarini rivojlantirish orqali xom ipak sohasida ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilishi mumkin. Shu tarzda, O'zbekistonning xom ipak ishlab chiqarish sohasida global bozorga kirish va raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari yanada kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. ISO 9001:2015 – *Sifat Menejmenti Tizimi: Talablar*. Xalqaro Standartlash Tashkiloti.
2. ISO 14001:2015 – *Ekologik Menejmenti Tizimi: Talablar va qo'llanmalari*. Xalqaro Standartlash Tashkiloti.
3. Ahmadov, O. – *O'zbek Ipak Sanoatida Zamonaviy Texnologiyalarni Joriy Etish*. Toshkent: Oliy O'quv Yurtlari Noshriyoti, 2022.
4. Xalqaro Ipak Assotsiatsiyasi (ISA) ma'lumotlari – *Ipak Ishlab Chiqish Standartlari Va Talablari Bo'yicha Yo'riqnoma*, 2023.
5. Sharipov, M. – *O'zbekistonda Ipak Sanoatining Kelajagi va Global Talablar*. Ipak Sanoati Jurnali, 2021.